

KLASSEKAMPEN

Ansvarlig redaktør: Bjørgulv Braanen
 Administrerende direktør: Marga van der Wal
 Redaksjonssjef og featureredaktør: Mari Skurdal
 Nyhetssjef: Kjell-Erik N. Kallset og Mimir Kristjánsson
 Kulturredaktør: Haakon Flemmen
 Utenriksredaktør: Yohan Shanmugaratnam
 Utviklingsredaktør: Katrine Ree Holmøy

Utgitt av © Klassekampen AS.
 Ettertrykk og elektronisk videre distribusjon forbudt uten etter særskilt avtale.

Mer enn ni millioner stridende og sju millioner sivile ble drept i første verdenskrig (1914–1918).

Det annet komme

Runde for runde i den slyngende hvirvel løsner falcken fra falkejegeren; tingene dras fra hverandre; sentrum brister; nakent kaos slippes løs på verden, den blodstente floens lenker løses, og overalt skylles uskyldens seremonier bort; de beste tror ikke på noe, de verste syder av lidenskapelig intensitet.

Sikkert er en åpenbaring rett rundt hjørnet; sikkert er dette timen for det annet komme. Det annet komme! Neppe er ordene ute før mitt syn plages av et umåtelig bilde fra verdensånden: et sted i ørkenens sand, en skikkelse med løvekropp og menneskehode, et blikk stirrende og nådeløst som solen, flytter sine trege lemmer mens ørkenfuglene indignert ruller sine skygger omkring den. Mørket er over meg igjen. Men nå vet jeg at tyve århundrer av forstenet søvnn er blitt uroet til mareritt av vuggens bevegelser. Hvilket brutalt udyr som endelig har hørt sin time slå vralter nå mot Betlehem for å bli født?

WILLIAM BUTLER YEATS

Den irske poeten William Butler Yeats (1865–1939) regnes som en framtrødende modernist og en sentral skikkelse i så vel irsk litteratur som irsk-kulturell renessanse. Begge roller gjenspeiles i begrunnelsen for å tildele ham Nobelprisen i litteratur i 1923 for hans «bestandig inspirerte poesi som på høyt kunstnerisk nivå ga stemme til en hel nasjons sjel». Diktet «The Second Coming» er skrevet i 1919 i etterdømmingene av den første verdenskrig. Oversettelsen er en uferdig versjon laget av Kaj Skagen i anledning tildelingen av Neshornprisen 2015.

Silent Night – Dem yen tinh

Kalenderen

24. DESEMBER

Nei, det kunne på ingen måter sammenliknes med den sagnomsuste julefeiringen i skyttergravene i Flandern under første verdenskrig da soldatene begynte å synge «Glaude jul»: «Stille Nacht», «Silent Night» og «Douce nuit, sainte nuit». Like fullt er det 50 år siden i dag at USAs øverstkommanderende i Vietnam, general William West-

moreland, sa ja til tilbudet fra de nordvietnamesiske styrkene om våpenhvile på julaften.

Amerikanerne innså at de hadde satset på feil mann i Sør-Vietnam da nordvietnamesiske styrker og FNL innledet sin store offensiv ved årskiftet 1963–64. CIA sørget for militærkuppet og drapet på president Ngo Diem Dien 2. desember 1963.

USA satset nå på Nguyn Cao Ky som verken førte til politisk ro i Sør-Vietnam eller demmet opp for

William Westmoreland

framrykkingene som fortsatt gjennom hele 1964 til 1965.

I juni 1964 ble William Westmoreland sjef for MACV (Military Assistance Command Vietnam) og sendte hjem rapporter som insisterte på at krigen gikk bra – mens antallet amerikanske styrker økte fra 16.000 til 550.000 i 1968 under hans post.

Våpenhvilen gjalt til midnatt 25. desember, mens pave Paul 6. ba om at krigen ble stanset. **PMJ**

Jula er også høytid for dem som henter, leverer og selger videre.

Mellommannens tid

Lars Thue

FOKUS

Vi som har levd en stund, vet det. Nissen har ikke noe verksted. Han produserer ikke en eneste pakke. Han er bare en mellommann. Han formidler mellom givere og mottakere. Andre mellommenn formidler mellom produsenter og forbrukere, mellom kjøpere og selgere og mellom sendere og mottakere.

Jula er ikke bare nissens, men også mange andre mellommenns lykkelige tid. De store butikkjedene og deres logistikkmaskiner arbeider på høygir for at enorme mengder med julemat og julegaver skal bli brakt fra produsent til forbruker. Posten Norge, Telenor med flere sørger for at julehilsener og julebudskap formidles fra avsender til mottaker. Banker, kortselskap og Nets Norway har ansvar for at alle julepengene strømmer fra kjøpernes til selgernes konti. Kraftforetakene sørger for at kraftproduksjon og kraftforbruk koples sømløst og med stabil frekvens. Julaften kan vi trygt fylle stekeovnen med ribbe, la rødkålen varmes og potetene kokes på den nye induksjonsovnen og samtidig la panelovnene holde kulda ute.

Børsinstitusjonene er mellom-

menn som kopler kjøpere og selgere av aksjer og obligasjoner, men også kraft, olje, kaffe og mange andre varesorter. Oslo Børs har en tradisjon med «julerally» i desember måned, en «høytid» for aksjer. Spekulantene kjøper aksjer i håp om at det nye året blir bedre enn det gamle. Eiendomsmeglere, fondsmeglere og skipsmejlere kobler også selgere og kjøpere. Bankene er formidlere mellom som de vil låne bort penger og de som ønsker å låne penger.

Tradisjonelt har det vært betydelig skepsis til de fleste typer mellommenn på den politiske venstreside-

«Nissen utnytter stordriftfordelene ved transport»

den. Mellommennene produserer ikke selv merverdi, men tar rikelig for seg av den merverdien som andre produserer, heter det med referanse til Marx. Grossererne, karikert med sin flosshatt, sigar og romslige korpus, framsto lenge som inkarnasjonen av den uproductive mellommann.

Ved Senter for næringslivshistorie ved Handelshøyskolen BI har vi et prosjekt kalt «Mellommannen» om engrosbedriften Joh. Johannson AS historie. Vi ønsker blant annet å finne ut hvor det er blitt av alle de sigarrøykende grossererne, men også bedre å forstå mellommennenes historiske rolle.

Mellommennenes økonomiske funksjon er å redusere transport-

og transaksjonskostnader. Dette gjelder også nissen. Han utnytter stordriftsfordelene ved transport ved å samle pakker fra mange givere og til mange snille barn i én stor slede. Grossistene samler på samme måte varer fra mange leverandører til mange butikker i hver bil. Det er stordriftsfordeler også ved transport av brev, pakker, digitale signaler, penger og strøm. Hva så med transaksjonskostnadene?

I stedet for at tusenvis av butikk-eiere kontakter og forhandler med hundrevis av leverandører, kan kjøpmennene ha kontakt med én grossist. Så tar grossistene ansvaret for kontakten med leverandørene. Dette reduserer kjøpmennenes transaksjonskostnader, det vil si tid og penger brukt til å finne, kontakte og velge passende leverandører, skaffe seg informasjon om varene og forhandle pris. I dagligvarebransjen er transaksjonskostnadene ytterligere redusert ved at grossister og kjøpmenn er blitt integrert i tre kjeder: Norgesgruppen, Coop og Reitangruppen.

På liknende måte bidrar andre mellommenn til å redusere transaksjonskostnader. Som nissen. Barna behøver bare å lage en eneste ønskeliste, så kontakter nissen foreldre, besteforeldre, onkler og tanter.

Vi trenger mellommenn, men det er ingen grunn til at de skal være rikere enn andre.

Lars Thue, historiker
 lars.thue@bi.no

NOBELKOMITEEN

AV ANDREAS IVERSEN OG ANDERS BORTNE

